

مقایسه وضعیت خراسان رضوی در بخش‌های مختلف لایحه بودجه ۱۴۰۰ با دیگر استان‌ها

بودجه خراسان رضوی؛ پنجم در درآمدزایی، ششم در اعتبارات استانی

گزارش

مسعود حمیدی

بررسی وضعیت منابع درآمدی استان ها، در لایحه بودجه ۱۴۰۰ بیانگر آنست که استان خراسان رضوی ۳ برابر سهم بودجه درآمدی خود مصارف (هزینه های جاری) دارد اما سهم بودجه درآمدی استان از این منابع جاری کمتر از ۴۰ درصد است، استان تهران به تنهایی ۲۲ درصد منابع کشور را اختیار دارد و مصارف این استان معادل هشت استان کشور است. هر چند گرایش اعتبارات عمرانی حداقل بر روی کاغذ بیشتر به سمت استان ها به صورت وار است. بودجه عمومی کشور یکی از ابزار های اصلی یا مهم تر برای دولت برای برقراری عدالت در پهنه جغرافیایی کشور است. فضای جغرافیایی ایران به لحاظ منابع طبیعی، مانند نوع آب های سطحی و زیر زمینی، اقلیم، منابع زیر زمینی و خاک بسیار متنوع است و این تفاوت در جغرافیای انسانی این کشور به وضوح کاملاً منعکس شده است. این ظرفیت ها و توانایی ها هر دو به نوعی آمایش سرزمینی را به پهنه جغرافیایی کشور محمل کرده است و نتیجه این آمایش طبیعی توسعه یافتگی برخی مناطق کشور و در مقابل عقب ماندگی برخی مناطق دیگر است. وجود زمینه های سرمایه گذاری بیشتر، وجود زیر بناها، وجود مقامات تصمیم گیر و مدیریت و توانایی انسانی دیگر باعث شده است که در طول یک قرن اخیر اعتبارات دولتی بیشتر به مناطق توسعه یافته کشور گسیل پیدا کنند و نتیجه آن به حاشیه رانده شدن بیشتر استان ها و در این حاشیه اعتباراتی بوده است. چندین سال است که دولت ها و مدیران بحث عدالت بودجه ای را سرچشمه راه نامیده اما عملی خود قرار داده اند اما به قیقه را شناسان بودجه بندی کشور برای دستیابی به هدف غایی خود یعنی برقراری عدالت در پهنه جغرافیایی کشور راه بسیاری دارد. در ادامه این گزارش به بررسی سهم استان خراسان رضوی در مقایسه دیگر استان ها در میزان درآمد های عمومی پیش بینی شده، سهم اعتبارات هزینه ای (جاری) و اعتبارات عمرانی در لایحه بودجه ۱۴۰۰ خواهیم پرداخت.

● سهم درآمدزایی استان در لایحه بودجه

همان‌طور که در نمودار شماره (۱۱) ملاحظه می‌کنید، بر اساس تحلیل اعداد و ارقام لایحه بودجه ۱۴۰۰، استان خراسان رضوی بیش از یک‌سوم یا ۳۴ درصد از کل تولید ناخالص داخلی را به حساب خود اختصاص داده و در رتبه اول به‌شمار می‌آید. پس از آن، استان‌های تهران، اصفهان، خوزستان و کرمان است اما باید توجه داشت که این استان‌ها به‌خاطر نزدیکی به پایتخت دارای منابع سرشار درآمدی مانند معادن نفت و گاز هستند. علاوه بر این همان‌طور که در نمودار شماره (۱۲) ملاحظه می‌کنید، بر اساس گزارش مرکز ملی آماری درباره تولید ناخالصی کل کشور در سال ۹۸ که در بهار اسامیل منتشر شد، استان خراسان رضوی ۴٫۹ درصد درآمدهای ناخالص کشور را در سال ۹۸ به‌حساب داشت و استان تهران به‌تنهایی ۲۲ درصد و استان خراسان ۱۴٫۱ درصد، استان‌های خراسان جنوبی و خراسان اصفهان ۸٫۵ درصد سهم بالاتری نسبت به استان خراسان رضوی در تولید ناخالصی در سال ۹۸ داشته‌اند.

همچنین استان های ایلام، خراسان جنوبی و کهگیلویه و بویر احمد نیز کمترین سهم را در تأمین درآمدهای دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ دارند که این استان ها سهم ناچیزی در درآمدهای ناخالص داخلی در سال ۹۸ داشته اند.

● دومین استان از نظر حقوق بگیران دولت

بر اساس این لایحه بودجه ۱۴۰۰، استان خراسان رضوی بعد از استان تهران با بالاترین اعتبارات هزینه‌ای (جاری) را به خود اختصاص داده است و ۷۴ درصد هزینه‌های جاری را از استان بیشتر مربوط به حقوق و مزایای کارکنان دولت در استان است، لایحه بودجه ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است. بودجه از استان تهران بزرگ‌ترین جامعه حقوق بگیر دولت در خراسان رضوی هستند. کمترین حقوق بگیران دولت هزینه‌های مربوط به دولت در استان های خراسان شمالی، ایلام و سمنان است.

استان پنجم از نظر اعتبارات عمرانی

سپهر استان خراسان رضوی از اعتبارات عمرانی کشور در سال ۱۴۰۰ معادل ۴/۲ درصد صاست که نسبت به سهم گذشته کاهش یافته است. این عدد را در نظر می‌گیریم و ۴/۹ درصدی استان را درآمدهای ناخالص کشور در سال ۹۸ نا عادلانه است، استان‌های خوزستان، سیستان و بلوچستان، فارس، کرمان و تهران به ترتیب پنج استانی هستند که بالاترین میزان اعتبارات عمرانی را در لایحه بودجه ۱۴۰۰ به‌خود اختصاص داده‌اند و استان خراسان رضوی بعد از تهران در رتبه ششم قرار گرفته است.

اعتبارات عملکرد اداری‌های سرمایه‌ای استانی، بخش استانی اعتبارات عمرانی استان‌ها هستند که اختیارات نوع توزیع و تخصیص آن‌ها بر عهده شورای برنامه‌ریزی استان‌هاست و به‌نوعی بیانگر تمرکز دایه دولت از بودجه است، تخصیص اعتبارات از حوزه قدرت دستگاه‌های ملی خارج است و تنها به‌ویژه‌های عمرانی درون استانی تخصیص می‌یابند.

سهم این اعتبارات از کل اعتبارات عمرانی در لایحه بودجه ۱۴۰۰ کمتر از ۳۰ درصد است و سهم استان خراسان، ضوی از کل این دیف اعتبارات تنها ۹/۹۳ درصد است. استان های خوزستان، مازندران، سیستان و بلوچستان، فارس و کرمان به ترتیب بالاترین سهم را از این اعتبارات در لایحه بودجه ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده اند و استان خراسان، ضوی در رتبه ششمین مقو البرز از این اعتبارات قرار گرفته است. استان های خراسان، مازندران، سیستان و بلوچستان، کرمان، فارس و خوزستان به ترتیب بالاترین سهم از اعتبارات تمکک استانی را در لایحه بودجه ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده اند.

دومین استان مصرف کننده بودجه کشور

علاوه بر این میزان مصارف استان‌ها از بودجه نیز مؤلفه قابل توجهی است، میزان مصارف استان‌ها از بودجه شامل اعتبارات عمرانی و مصرفی (جاری) است. استان خراسان رضوی با ۲۴ هزار و ۴۱۰ میلیارد تومان بعد از استان تهران در رده دوم بیشترین مصارف بودجه‌ای بین استان‌های کشور، در رایحه بودجه کشور قرار گرفته که ۸۵/۰۰ درصد مصارف خراسان می‌شود، این تابه‌بیشتر به این دلیل است که استان خراسان رضوی بعد از استان تهران بالاترین جمعیت حقوق‌بگیر دولتی، رایحه خوداختصاص داده است.

۳۰ برابر، نسبت مصارف به منابع

اگرچه بخوایم به تحلیل جایگاه و سهم بری استان‌ها از لایحه بودجه ۱۴۰۰ بپردازیم هزینه کرد منابع استان را مدنظر داشته باشیم، مهم‌ترین شاخص در این باره «نسبت منابع به مصارف بودجه» است که به نوعی اثر از اقتصادی یک استان را نشان می‌دهد. براساس اعتبارات و درآمدهای پیش‌بینی شده استان‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت منابع به مصارف استان خراسان رضوی معادل ۳/۴ است یعنی مصارف استان در سال ۱۴۰۰ بیش از ۳ برابر منابع استان است و در حالی است که در لایحه بودجه ۹۹ این نسبت ۲/۷ بوده است و بیشتر بیانگر افزایش هزینه‌های دولتی در استان نسبت به سال گذشته است این یعنی نسبت مصارف به منابع استانی نسبت به سال گذشته ۷۰ درصد افزایش پیدا کرده است. در حالی که میزان درآمدهای استان در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ رشد ۱۲۰۰ میلیارد تومانی داشته است.

● استانی که ۱۳ برابر منابع، مصارف دارد

این نسبت برای کل کشور معادل ۱/۶ است و استان خراسان رضوی در نسبت منابع به مصارف در جایگاه نوزدهم بین استان‌های کشور قرار دارد. در استان‌های کم درآمد کشور، ۱۴ درصد برای درآمدهای پیش‌بینی شده برای سال ۱۴۰۰ مصارف دارد و استان‌های سیستان و بلوچستان با ۱۴ درصد و البرز و همدان با ۱۱ درصد برای درآمدهای بعدی قرار گرفته‌اند. این در حالی است که استان تهران با رقم غنی‌ان به بالاترین مصارف بوده که کشور را به ۱۴۰۰ درصد به خود اختصاص داده است، با توجه به ۱۱۵ هزار میلیارد تومان در آمد پیش‌بینی شده برای این استان در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در صدایی‌ترین نسبت منابع به مصارف را بین استان‌های کشور دارد و استان‌های بوشهر، هرمزگان و مازندران در رده‌های بعدی، کمترین نسبت منابع به مصارف را بین استان‌های کشور دارند.

● ۳۹ درصد درآمد ها صرف عمران استان می شود

نسبت اعتبارات عمرانی به کل منابع یکی دیگر از شاخص‌های مهم بودجه‌ای استان‌هاست. این نسبت واقع‌بینانه‌ای است که چه میزان از درآمدهای هر استان‌ها هر سال به خزانة دولت و اربز می‌کنند در قالب اعتبارات عمرانی برای توسعه زیر ساخت‌های استان‌ها هزینه می‌شود. نسبت اعتبارات عمرانی به درآمد‌های استان در لایحه بودجه ۱۴۰۰ معادل ۳۹ درصد است. یعنی تنها ۳۹ درصد درآمدهای پیش‌بینی شده استان در قالب اعتبارات عمرانی به استان اختصاص می‌یابد. این سهم در لایحه بودجه ۹۹۶ معادل ۳۳ درصد بوده است.

● نشانه‌هایی از عدالت بودجه‌ای در لایحه

استان خراسان رضوی در این نسبت در دهه ۲۴ بین استان های کشور قرار گرفته است و استان های سیستان و بلوچستان با ۳/۹ برابری، ایلام با ۳/۴ برابری و کهگیلویه و بویر احمد با ۲/۹ برابری در دهه های اول تا سوم بالاترین نسبت اعتبارات عمرانی به هر کل درآمد های پیشینی استانی خود در لایحه بودجه خود داشته اند. یعنی این استان ها بیش از ۳ برابری درآمد های پیشینی شده شان اعتبارات عمرانی خواهند گرفت که این

شاخص بانوجه به این که این استان ها جزو استان های محروم کشور هستند، گرایش بیشتری به عدالت بودجه ای دارد. همچنین استان تهران اگرچه به سهم اعتبارات عمرانی بالاتر از استان خراسان رضوی قرار می گیرد اما به لحاظ شاخص نسبت اعتبارات عمرانی به کل درآمد های این استان تنها ۲/۵ درصد منابع درآمدی تهران به عنوان اعتبارات عمرانی به این استان اختصاص می یابد. استان های اصفهان، البرز و مرکزی در ده های بعدی پایین بودن نسبت اعتبارات عمرانی به کل درآمد های کشور پدیدار شده در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در بین استان های پیشرو قرار می گیرند که این استان ها به نوعی از استان های پر خور دار کشور به شمار می روند.

● هزینه کرد ۳ برابری نسبت به درآمدها

اما وقتی به نسبت اعتبارات هزینه‌ای استان در لایحه بودجه ۱۴۰۰ توجه کنیم، خواهیم دید که استان خراسان رضوی ۳ برابر میزان درآمدهای پیش‌بینی شده در لایحه بودجه ۱۴۰۰ اعتبارات هزینه‌ای را به خود اختصاص داده است و از این لحاظ ۱۸هشتم کشور قرار می‌گیرد. این عدد هالی لرستان و سیستان و بلوچستان بیش از ۸ برابر منابع درآمدهای پیش‌بینی شده‌شان

در لایحه بودجه ۱۴۰۰ اعتبارات هزینه‌ای به خود اختصاص داده‌اند و استان‌های تهران با ۳۶ درصد و بوشهر با ۷۵ درصد کمتر از میزان درآمدهای خود اعتبارات هزینه‌ای دریافت می‌کنند. پایین‌حال تهران بالاترین میزان مصارف و اعتبارات هزینه‌ای کشور را به خود اختصاص داده است.

در پایان باید اذعان کرد که اگرچه در تحلیل اعداد و ارقام بودجه و آوری و تنوع استان‌ها و روند نمودارها شاهد گریش اعتبارات به سمت عدالت بودجه‌ای و استان‌های کم‌تر برخوردار هستیم اما در واقعیت اگر میزان تخصیص اعتبارات عمرانی استان‌ها به خصوص خراسان رضوی را حداقل در ۱۰ سال گذشته بررسی کنیم خواهیم دید میزان تخصیص‌ها در نهایت به ۶۰ درصد می‌رسد و ۴۰

